

سودای سود بانکی به نرخ امروز

بانک مرکزی با صدور اطلاعیه‌ای اعلام کرده است که از ۱۳ اردیبهشت نرخ‌های جدید سود سپرده بانکی به اجرا گذاشته خواهد شد و بانک‌ها و مؤسسات مالی متخلف با مجازات روبه‌رو خواهند شد.

بانک مرکزی با صدور اطلاعیه‌ای اعلام کرده است که از ۱۳ اردیبهشت نرخ‌های جدید سود سپرده بانکی به اجرا گذاشته خواهد شد و بانک‌ها و مؤسسات مالی متخلف با مجازات روبه‌رو خواهند شد.

همزمان برخی مباحث کارشناسانه درباره تأثیرات کاهش نرخ سود سپرده بانکی بر وضعیت بازارها، میزان تحمل اقتصاد نسبتاً بیمار و تورم زده کشور نسبت به وضعیت جدید و انگیزه واقعی دولت از چنین اقدامی بالا گرفته است.

طبق بخشنامه‌ای که بانک مرکزی به تمامی بانک‌های دولتی، خصوصی و مؤسسات مالی دارای مجوز ابلاغ کرده است از امروز نرخ سود بانکی روز شمار و بلندمدت یکساله بین ۱۰ تا ۲۲ درصد خواهد بود و هیچ بانکی مجاز به شکستن این نرخ نیست. طبق این بخشنامه، نرخ سود سپرده‌های روزشمار و کمتر از ۳ ماه ۱۰ درصد، ۳ تا ۶ ماه ۱۴ درصد، ۶ تا ۹ ماه ۱۶ درصد، بیش از ۹ ماه تا کمتر از یک سال ۱۸ درصد و سپرده‌های یک سال ۲۲ درصد تعیین شده است.

با چنین نرخ، به سپرده‌های روزشمار برای هر یک میلیون ماهی ۸ هزار و ۳۳۰ تومان تعلق می‌گیرد. ۳ تا ۶ ماه برای هر یک میلیون ماهانه ۱۱ هزار و ۶۶۰ تومان، برای سپرده‌های ۶ تا ۹ ماه و به ازای هر یک میلیون تومان ۱۳ هزار و ۳۳۰ تومان، بیش از ۹ ماه و کمتر از یک سال، برای هر یک میلیون ۱۵ هزار تومان و سپرده‌های یکساله هم برای هر یک میلیون، ماهی ۱۸ هزار و ۳۳۰ تومان سود تعلق می‌گیرد. نرخ‌های جدید در شرایطی اعمال خواهد شد که تا پیش از این رقابتی سخت بین بانک‌ها و مؤسسات مختلف مالی درگرفته بود. چنانچه برخی مؤسسات مالی فاقد مجوز فعالیت، برای سپرده‌های روزشمار گاه تا ۲۸ درصد سود هم پرداخت می‌کردند. یعنی چنین مؤسساتی به هر یک میلیون ماهی ۲۳ هزار و ۳۳۰ تومان سود پرداخت می‌کردند.

البته بانک‌های دولتی و خصوصی و نیز مؤسسات مالی دارای مجوز از پرداخت چنین سودی آن هم برای سپرده‌های روزشمار خودداری می‌کردند و دامنه سود روزشمار آنان بین ۱۸ تا ۲۲ درصد تعریف شده بود. لیکن همین بانک‌ها برای مبالغ بالای ۱۰۰ میلیون تومان و نیز در دامنه زمانی یکساله سودهایی تا معادل ۲۶ درصد هم در نظر می‌گرفتند. به هر حال طبق روالی که تا امروز شبهه در بانک‌های مختلف دولتی، خصوصی و مؤسسات مالی وجود دارد معمولاً به سپرده‌های روزشمار برای هر یک میلیون، دست‌کم ماهی ۱۵ هزار تومان و حداکثر ۱۸ هزار و ۳۳۰ تومان پرداخت می‌شد. کمتر بانک دولتی و خصوصی وجود دارد که نرخ‌های باقیمانده از دوران قدیم را که معادل پرداخت سود ۷ درصدی برای سپرده‌های روز شمار است، رعایت کند.

شرایط چگونه تغییر کرد؟

البته دولت تا اواخر زمستان سال ۹۲ حاضر به تأیید خبر افزایش غیررسمی نرخ سود سپرده‌های بانکی نبود. حتی زمانی که مجلس به این قضیه حساسیت نشان داد و خواستار توضیح مقامات اقتصادی درباره مسابقه بانک‌ها برای افزایش نرخ سود سپرده بانکی بود، علی طیب نیا، وزیر اقتصاد ۲۰ اسفندماه سال گذشته در گفت‌وگویی با واحد مرکزی خبر گفت: فکر نمی‌کنم این مسابقه بانک‌ها برای پرداخت سود بانکی بیشتر موضوعیت داشته باشد و البته چون این روزها مطرح شده است، گروهی را مأمور کردیم که رسیدگی کنند.

با این حال توضیحات طیب‌نیا قانع‌کننده نبود چرا که شعب مختلف بانکی اطلاعیه‌هایی را پشت شیشه‌های خود نصب کرده بودند که صراحتاً پرداخت نرخ سود بانکی بیشتر را تبلیغ کرده و سعی در جذب نقدینگی بیشتر داشتند. سرانجام از اواخر اسفندماه وزارت اقتصاد و بانک مرکزی وجود چنین رقابت و سود سپرده‌هایی را تأیید کرده و همزمان از مدیران عامل بانک‌ها دعوت به عمل‌آمد تا با حضور در ساختمان وزارت اقتصاد در خیابان صو اسرافیل تهران برای ساماندهی نرخ‌های سود سپرده به اجماع نظر برسند.

نخستین چراغ سبز کاهش نرخ سود

۳۱ فروردین‌ماه بود که طیب نیا نخستین چراغ سبز را برای کاهش نرخ سود بانکی نشان داد و طی اظهارنظری که بازتاب وسیعی در رسانه‌ها داشت از برنامه‌ریزی شورای پول و اعتبار برای کاهش نرخ سود خبر داد و گفت: قطعاً نرخ رشد سودها در آینده ادامه پیدا نخواهد کرد. متعاقباً، ولی‌الله سیف، رئیس‌کل بانک مرکزی هم با انتقاد تلویحی از مسابقه بانک‌ها برای نرخ سود سپرده بانکی بالاتر، اعلام کرد:

بانک‌های پرداخت‌کننده نرخ سود بالا، با ملاحظه روند کاهش تورم و تضعیف انتظارات تورمی و تقویت ثبات در اقتصاد کلان و بازارهای مالی، به‌تدریج به این نتیجه خواهند رسید که رویکرد انتخاب شده، به صرفه و مصلحت اقتصادی آنها نخواهد بود. بعد از این اظهارات و روز چهارشنبه، سوم اردیبهشت‌ماه در بانک مرکزی جلسه‌ای با حضور سیف و مدیران عامل بانک‌های کشور برگزار شد که خروجی آن اجماع برای کاهش نرخ سپرده‌ها بین ۱۰ تا ۲۲ درصد بود.

سؤالات بی‌پاسخ

البته در ماجرای ساماندهی نرخ سود بانکی نیمی از ماجرا که همانا تعیین تکلیف کف و سقف نرخ سود سپرده‌هاست، روشن

شده است، اما نیمی دیگر ماجرا که چند سؤال هم از ناحیه سپرده گذاران و هم از ناحیه کارشناسان اقتصادی بوده، بدون پاسخ مانده یا پاسخ‌های کلی داده شده است. شاید سؤال اول مربوط به تکلیف سپرده‌های قبلی باشد. به صورت طبیعی قانون جدید عطف به ماسبق نمی‌شود و به همین دلیل هم بانک مرکزی اعلام کرده که سپرده‌های قبلی تا پایان مدت قرارداد به قوت خود باقی است.

اما در این میان تکلیف سپرده‌های روزشمار از اهمیت بالاتری برخوردار است چرا که چنین سپرده‌هایی مشمول قانون روز است و ظاهراً از امروز به این سپرده‌ها با نرخ جدید سود تعلق می‌گیرد. یعنی به این سپرده‌ها حداکثر 10 درصد سود تعلق می‌گیرد که ممکن است چنین سودی به علت جذابیت پایین باعث خروج سپرده‌های روزشمار از بانک‌ها شود.

در این میان بانک‌های بخش خصوصی که از قدرت کمتری در رقابت با بانک‌های دولتی برخوردارند، با چالش بیشتری مواجه هستند. از تابستان 1381 که بانک‌های خصوصی مجوز فعالیت گرفتند، همزمان این اجازه را هم دریافت کردند که برای رقابت با بانک‌های دولتی میزان سود سپرده‌ها را تا 2 درصد بالاتر از سود بانک‌های دولتی پرداخت کنند. هدف این بود که بخشی از سپرده‌گذاران راغب شوند نقدینگی خود را در اختیار بانک‌های خصوصی قرار دهند. اما در سال 1384 که محمود احمدی‌نژاد رئیس‌جمهور ایران شد دولت او تصمیم به حذف چنین امتیازی گرفت و سود بانکی بانک‌های دولتی و خصوصی همسان شد. این روند تا سال قبل ادامه یافت. در این میان معلوم نیست که آیا بانک‌های خصوصی می‌توانند همچنان 2 درصد سود بیشتر نسبت به بانک‌های دولتی پرداخت کنند یا خیر؟

سود بانکی همچنان کمتر از نرخ تورم

سؤال مهم دیگر این است در شرایطی که نرخ تورم سالانه منتهی به اردیبهشت‌ماه 32/5 درصد است، تعیین حداکثر نرخ سود بانکی حدود 10 درصد کمتر از نرخ تورم چگونه منافع سپرده‌گذاران که عمدتاً مردم هستند را تأمین می‌کند؟ علی‌طیبنیا، وزیر اقتصاد روز سه‌شنبه هفته گذشته در حاشیه جلسه شورای گفت‌وگوی دولت و بخش خصوصی در پاسخ به سؤال با همین مضمون گفت: برای نخستین بار در تاریخ ایران است که نرخ سود از نرخ تورم بالاتر تعیین شده است، ضمن اینکه ریسک سپرده‌گذاری در بانک‌ها صفر است.

وی در توضیح بیشتر این موضوع گفت: با توجه به نرخ تورم نقطه به نقطه 17.6 درصد در فروردین‌ماه سال جاری که از سوی مرکز آمار ایران اعلام شده است نرخ‌های جدید سپرده‌ها برای سپرده‌گذاران سودآور است. البته بسیاری از کارشناسان این توضیح را نمی‌پذیرند چرا که نرخ تورم یک ماهه ملاک نیست و باید روند کلی تورم و در دامنه یکساله را لحاظ کرد.

طبق گزارش بانک مرکزی، نرخ تورم در 12 ماه منتهی به فروردین‌ماه 1393 نسبت به 12 ماه منتهی به فروردین‌ماه 1392 معادل 32.5 درصد است. حتی اگر پیش‌بینی دولت هم محقق شود در سال 93 میانگین نرخ تورم حداقل 25 درصد خواهد بود که 3 درصد بالاتر از حداکثر نرخ سود بانکی است. به این ترتیب هنوز هم نرخ سود سپرده پایین‌تر از نرخ تورم است و نهایتاً سپرده‌گذاران با وجود دریافت سود بانکی 22 درصدی اما باز هم از ارزش واقعی سپرده‌های بانکی‌شان کاسته می‌شود.

سپرده‌ها از بانک‌ها خارج می‌شوند؟

سؤال آخر به آثار چنین اقدامی در خروج سپرده‌ها از بانک‌ها برمی‌گردد. علی‌طیبنیا صراحتاً گفته است که بورس جذابیت لازم را برای جذب نقدینگی در دست مردم دارد. اما تجارب گذشته به خصوص سال‌های 90 تا 92 نشان می‌دهد سپرده‌های کم حجم معمولاً به سمت بازارهایی مانند مسکن، ارز، طلا و حتی خودرو هجوم می‌برند و به نوعی این بازارها را به هم می‌ریزند. گذشته از اینکه مردم در ایران به صورت عام تمایلی به سرمایه‌گذاری در بورس ندارند، شاخص بورس هم این روزها حال و روز خوشی ندارد و از اواخر سال گذشته تاکنون بورس حدود 20 درصد ارزش خود را از دست داده است که به معنای متضرر شدن سرمایه‌گذاران در بورس است بنابراین دولت باید برای هدایت نقدینگی به سمت بورس برنامه‌های جانبی دیگری اتخاذ کرده باشد که چنین برنامه‌ای در صورت وجود هم اعلام نشده است.